

ב"ה

התורה נשקלי

ספר שמות
מבאר ומאיר לילדי ישראל

איורים: שמשון קוטלובסקי

הַקְדָּמָה

סֵפֶר שְׁמוֹת הוּא הַשְּׁנִי מִחֻמְשַׁת חֻמְשֵׁי הַתּוֹרָה, וְהוּא מְסַפֵּר אֶת סִפּוּרוֹ שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, מִיַּמֵּי הָעֲבָדוּת הַקָּשָׁה בְּמִצְרַיִם, הַיְצִיָּאָה מִשָּׁם בְּנִסִּים וּבִנְפִלְאוֹת, מַעֲמַד הַר סִינַי וּבְנֵן הַמִּשְׁכָּן בְּמִדְבָּר.

בְּסֵפֶר הַזֶּה אֲנַחְנוּ קוֹרְאִים עַל הַסֵּבֶל שֶׁשָּׂבְלוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, עַל לִדְתוֹ וְצִמְיָחְתּוֹ שֶׁל הַמִּנְהִיג הַגָּדוֹל מֹשֶׁה רַבְּנוּ, עַל עֶשֶׂר הַמַּכּוֹת שֶׁהִנְחִיתוֹ עַל מִצְרַיִם, עַל קְרִיעַת יַם סוּף, וְעַל מַתַּן הַתּוֹרָה בְּהַר סִינַי. אֲנַחְנוּ מְלִיִּים אֶת חֵיִיהֶם שֶׁל יוֹצְאֵי מִצְרַיִם, וְקוֹרְאִים עַל הַתְּלוּנוֹת שֶׁלָּהֶם וְכִיצַד מֹשֶׁה רַבְּנוּ מָגֵן עֲלֵיהֶם גַּם כְּשֶׁהֵם חוֹטְאִים בְּחַטָּא עִגְלַת הַזָּהָב. הַתּוֹרָה מְסַפֶּרֶת לָנוּ מָה אָכְלוּ וּמָה שָׁתוּ בְּמִדְבָּר הַשּׁוֹמֵם, וְאֵיךְ נִצְטָווּ לִבְנוֹת מִשְׁכָּן מְרֻהֵב בִּיָּפִי, שֶׁבוּ יִשְׁכְּנוּ וַיִּתְגַּלֶּה בּוֹרָא הָעוֹלָם.

לְמַעֲשֵׂה, סֵפֶר שְׁמוֹת מְתָאֵר כִּיצַד מְשַׁפְּחָה אַחַת שִׁירְדָה לְמִצְרַיִם נִהְפְּכָה לְעַם גָּדוֹל, וּמָה עוֹשֶׂה אוֹתָנוּ לְעַם יַחִיד וּמִיָּחֵד בְּעוֹלָם כָּלוֹ. בְּסֵפֶר הַזֶּה מוֹפִיעַ הַתְּאוּרָה הַמְּסַעִיר שֶׁל קִבְלַת עֶשְׂרֵת הַדְּבָרוֹת, וְאֲנַחְנוּ מִתְחִילִים לְהַכִּיר אֶת מְצוּוֹת הַתּוֹרָה וְאֶת חֻקֶיהָ.

'הַתּוֹרָה שְׁלִי' הוּא מִהַדוּרָה חֲדָשָׁה שֶׁל חֻמְשַׁת חֻמְשֵׁי הַתּוֹרָה, שְׂיוֹצֵאֵת לְאוֹר בְּעִקְבוֹת בְּקִשָּׁה שֶׁל הַרְבֵּי מְלִיּוּבָאוּיִטְשׁ שֶׁכָּל יֶלֶד יְהוּדִי יַחֲזִיק בְּחֻדְרוֹ סִפְרֵי קִדְשׁ מִשְׁלוֹ, וּבָהֶם הַחֻמְשׁ.

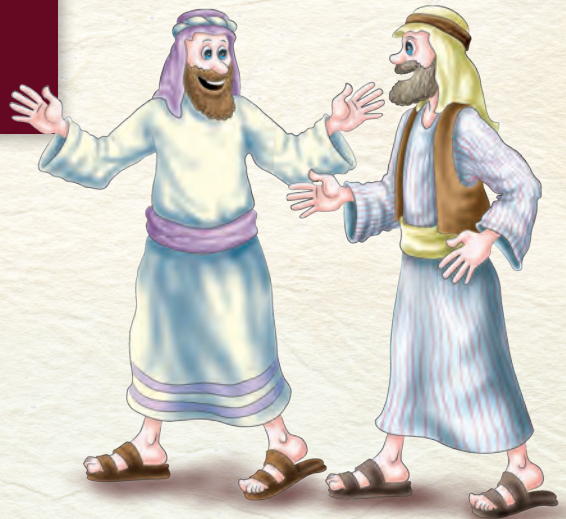
בְּפַעַם הָרֵאשׁוֹנָה מֵאֵשׁ סֵפֶר שְׁמוֹת בְּמִהַדוּרָה מְרֻהֵבָה לִילְדִים. יֵשׁ כָּאן הַסֵּבֶר שֶׁל כָּל פְּסוּקַת בְּשִׁפְהָ פְּשׁוּטָה, כּוֹתָרוֹת וְתַקְצִירִים שֶׁל סִפּוּרֵי הַתּוֹרָה, רַעֲיוֹנוֹת מַחְכְּמִים מִתּוֹךְ הַמְּקוּרוֹת וְעוֹד.

בְּתוֹךְ כָּל פְּרָשָׁה מְאֻשָּׁם שְׁלוֹשָׁה סִפּוּרִים, עַל־פִּי הַמְּדַרְשִׁים וְאֲגָדוֹת חֻכְמֵינוּ, בְּלוּיֵת הַצִּיּוּרִים הַנִּהְדָּרִים שֶׁל שְׁמִשׁוֹן קוֹטְלוֹבְסְקִי.

נֶאֱחַל לְכַלְּנוּ שְׁסִפּוּרֵי הַתּוֹרָה יַעֲמְדוּ לְנֶגֶד עֵינֵינוּ וְשִׁנְלָךְ בְּדַרְכָּה וְנִמְשִׁיךְ אֶת הַמּוֹרֶשֶׁת הַמְּסֻלָּאָה שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל, עַד הַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה בְּמַהְרָה בְּיַמֵּינוּ.

ספּוּרֵי סִפּוּר שְׁמוֹת

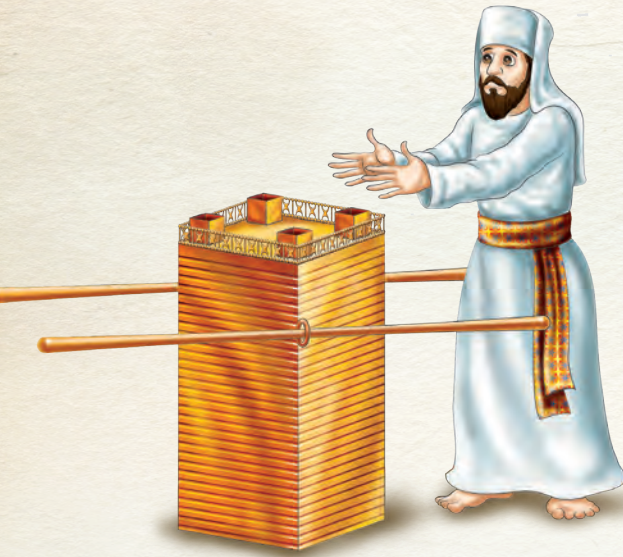

55	מַכַּת כְּנִים
56	מַכַּת עָרוֹב
60	מַכַּת דָּבָר
61	מַכַּת שְׁחִין
62	מַכַּת בָּרָד
66	מַכַּת אַרְבֶּה
69	מַכַּת חֲשׂוֹךְ
81	מַכַּת בְּכוֹרוֹת
84	יוֹצְאִים מִמִּצְרַיִם
91	פְּרַעְהָ יוֹצֵא לְמִרְדָּךְ

16	עֲבָדוֹת בְּמִצְרַיִם
19	לֵדַת מֹשֶׁה
24	הַתְּגָלוֹת בְּסִנְיָה
33	מֹשֶׁה חוֹזֵר לְמִצְרַיִם
49	פְּרַעְהָ נִדְרָשׁ לְשַׁחֲרֵר אֶת הָעָם
49	מַכַּת דָּם
51	מַכַּת צְפִירָדִיעַ

213	שְׁבִירַת הַלוּחוֹת
226	פְּנֵי מֹשֶׁה קוֹרְנוֹת
228	אוֹסְפִים תְּרוּמוֹת
230	בוֹנִים אֶת הַמִּשְׁכָּן
263	מְקִימִים אֶת הַמִּשְׁכָּן

93	קְרִיעַת יַם סוּף
98	שִׁירַת הַיָּם
102	הָעַם דּוֹרֵשׁ מַיִם וּבָשָׂר
105	מִזּוֹן מֵהַשָּׁמַיִם
110	צְמֵאִים בַּמִּדְבָּר
111	מַלְחַמַת עַמְלֵק
114	יִתְרוֹ וְעֲצוֹתָיו
117	הַכָּנָה לַמִּתֵּן תּוֹרָה
124	מַעֲמַד הַר סִינַי וְעֲשֵׂרֶת הַדְּבָרוֹת
132	מֹשֶׁה מְלַמֵּד מִצְוֹת וְחֻקִּים
152	מֹשֶׁה מִקְבֵּל אֶת הַלוּחוֹת
156	בוֹנִים מִשְׁכָּן
186	מִנְיַי הַכּוֹהֲנִים
200	אֵיךְ לְסַפֵּר יְהוּדִים
207	מִצְוֹת שְׁמִירַת הַשַּׁבָּת
208	חֻטְא הָעֶגְלָה

ספורי חז"ל מצירים

118 .....מכתב קשור לחץ
122 .....הנכים נרפאו
128 .....שני כתרים
136 .....צבי בעדר
142 .....השונאים נעשו חברים
148 .....הזקנים לא עלו

20.....זֶהב או גִּחְלַת
26.....מטה הפלא
34.....שער האריות של פרעה
46.....בליעת המקלות
52.....מים בתשלום
58.....כדאי להאמין
70.....מי כבה את האור?
76.....מלחמת הבכורים
82.....הילדים לועגים לפרעה
94.....נחשון הראשון
100.....המלאכים מחכים
106.....אכל משמים

232.....בְּצֵלָאֵל יָכוֹל הַכֹּל

238.....הַבַּיִת וְהָאָרוֹן

244.....הַמִּשְׁכָּן הַמְּקַפֵּל

254.....דִּין וְחֶשְׁבוֹן לְצַבּוֹר

260.....מֹשֶׁה מְקִים אֶת הַמִּשְׁכָּן

266.....הַמִּסַּע מִשְׁבַּעַת הָרְקִיעִים

160.....דִּירָה לְאֱלֹקִים

166.....עֲצִים שֶׁל תְּקוּהָה

172.....לָאֵן נֶעֱלְמוּ הַתְּחָשִׁים?

182.....מְנוּחַת הַפְּלָאִים

188.....לְשֹׂאֵל אֶת אֱלֹקִים

194.....הַסּוּד שֶׁל הַקְּטֹרֶת

204.....עֶגְלֵ הַזָּהָב

210.....לוּחוֹת מֵאֶבֶן סַנְפְּרִינוֹן

216.....הָאוֹר הַמְּסַנֵּר

פרשת שְׁמֹת

דורות מתחלפים

בסוף ספר בראשית מספר על ירידתם של יעקב ובניו למצרים. הם מתקבלים שם בכבוד גדול וחיים בשלום ובנחת. בקרוצת השנים מתים בני הדור ההוא, ובני ישראל מתרבים מאוד בארץ גשן.

א אלה שמותיהם של בני ישראל שבאו למצרים. עם יעקב באו בניו ובני משפחתם.	וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִם: אֶת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ:
ב ואלה שמותיהם של בני יעקב: ראובן, שמעון, לוי ויהודה.	ב רְאוּבֵן שְׁמֵעוֹן לֵוִי וַיהוּדָה:
ג יששכר, זבולון ובנימין.	ג יִשָּׁשכָר זְבוּלוֹן וּבְנֵימִן:
דן, נפתלי, גד ואשר.	ד דָּן וּנְפֹתָלִי גָד וְאֲשֵׁר:
ה סך כל צאצאיו של יעקב היה - שבעים נפש, והמספר הזה כולל את יוסף ובניו, שכבר היו במצרים.	ה וַיְהִי כֹל-נֶפֶשׁ יֶצְאֵי יִרְדְּ-יַעֲקֹב שְׁבַעִים נֶפֶשׁ וְיוֹסֵף הָיָה בְּמִצְרַיִם:
ו בחלף השנים מתו יוסף ואחיו, וכל אותו דור שיירד למצרים.	ו וַיָּמָת יוֹסֵף וְכָל-אָחָיו וְכָל הַדּוֹר הַהוּא:
ז בני ישראל התרבו מאוד ונולדו להם הרבה ילדים, עד שארץ גשן התמלאה מהם.	ז וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבּוּ וַיַּעֲצֻמוּ בְּמֵאד מְאֹד וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ אֹתָם:

לא מחלפים שם

אנשים אוהבים להיות כמו כלם ולא להיות חריגים, נכון? יש אנשים שבאים למדינה זרה ולא מרגישים נוח עם השם המקורי שלהם, ואז הם מתחילים להציג את עצמם בשם אחר, כפי שמקבל באותה ארץ.

אבל בני ישראל, בהיותם במצרים, לא החליפו את שמותיהם. כשיירדו למצרים נקראו ראובן, שמעון, לוי, יהודה וכדומה, וגם כשיצאו ממצרים, אחרי מאתיים ועשר שנים, נקראו באותם שמות. חכמינו אומרים שבזכות שמירת השם היהודי זכו להגאול!

(על-פי שיר השירים רבה פרשה ד)

ימים רעים באים

מלך חדש מתמנה במצרים, ומנחית גזרות קשות על בני ישראל. הוא הופך אותם לעבדים, ומעביד אותם בעבודות פרוך.

מלך חדש החל לשלט במצרים. הוא לא שמע על תרומתו הגדולה של יוסף לממלכה המצרית.

ח ויקם מלך-חדש על-מצרים אשר לא-ידע את-יוסף:

אמר מלך מצרים לבני עמו: ראו, בני ישראל מתרבים ומתחזקים יותר מאתנו.

ט ויאמר אל-עמו הנה עם בני ישראל רב ועצים ממנו:

הבה נפעל נגדם בתחבולות, כדי שלא יתרכו כל-כך. יום אחד עלולה לפרץ מלחמה בינינו ובין אויבינו, ואז בני ישראל עלולים להצטרף לאויבינו, להלחם בנו ולגרש אותנו מן הארץ.

י הבה נתחכמה לו פן-ירבה והיה פי-תקראנה מלחמה ונוסף גם-הוא על-שנאינו ונלחם-בנו ועלה מן-הארץ:

המצרים מנו פקידים ממשלתיים, שאלצו את בני ישראל לעבד בעבור מצרים. בני ישראל בנו לפרעה ערי אחסון, ששמן פתום ורעמסס.

יא וישמו עליו שרי מסים למען ענתו בסבלתם ובן ערי מסכנות לפרעה את-פתם ואת-רעמסס:

אולם ככל שענו המצרים את בני ישראל הוסיפו בני ישראל להתרבות, עד שהמצרים מקאסו בחייהם כשראו כמה בני ישראל גדלים ומתרבים.

יב וכאשר יענו אתו בן ירבה ובן יפרץ ויקצו מפני בני ישראל:

המצרים הפכו את בני ישראל לעבדים, ואלצו אותם לעבד בעבודת פרוך.

יג ויעבדו מצרים את-בני ישראל בפרך:

הם מררו את חייהם על-ידי שהטילו עליהם עבודה קשה, של יצור חמר (טיט) ולבנים. פמוכן העבידו אותם בעבודות השדה - עבודות החקלאות הקשות.

יד וימררו את-חיייהם בעבדה קשה בחמר ובלבנים ובכל-עבדה בשדה את כל-עבדתם אשר-עבדו בהם בפרך:

ועלה מן הארץ: על פרחנו ורבותינו דרשו: באדם שמקלל עצמו ותולה קללתו באחרים, ובהרי הוא פאלו כתב ועלינו מן הארץ והם יירשיו.

הגזרה על התינוקות

כאשר פרעה רואה שעבודות הפך אינן מונעות מפני ישראל להתרבות, הוא מורה למילדות העבריות להרג את כל התינוקות הנולדים.

- טו ויאמר מלך מצרים למילדת העברית אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה:
- טז ויאמר בילדכן את העבריות וראיתן על האבנים אספן הוא והמתן אותו ואם-בת הוא וחייה:
- יז ותיראן המילדת את האלהים ולא עשו כאשר דבר אליהן מלך מצרים ותחיינ את הילדים:
- יח ויקרא מלך-מצרים למילדת ויאמר להן מדוע עשיתן הדבר הזה ותחיינ את הילדים:
- יט ותאמרן המילדת אל-פרעה כי לא כנשים המצרית העברית כפחיות הנה בטרם תבוא אלהן המילדת וילדו:
- כ וייטב אלהים למילדת וירב העם ויעצמו מאד:
- כא ויהי כיראו המילדת את האלהים ויעש להם בתים:
- מלך מצרים קרא למילדות העבריות, שפרה ופועה, שהיו עוזרות לנשים ללדת.
- אמר להן פרעה: בשעה שאתן הולכות אל הנשים היהודיות לעזר להן ללדת, עליכן לבדק מה נולד. אם זה בן, עליכן להמית אותו; ואם זו בת - השאירו אותה בחיים.
- למילדות היטה יראת אלקים, שלא לעבר על אסור רצח, והן לא עשו את מה שצוה אותן מלך מצרים, אלא טפלו בתינוקות הזכרים שנולדו ונתנו להם לחיות.
- מלך מצרים קרא למילדות ושאל אותן: מדוע אינכן שומעות בקולי ואתן נותנות לילדים הזכרים לחיות?
- השיבו המילדות לפרעה: הנשים היהודיות שונות מן הנשים המצריות. הן אינן זקוקות לעזרה בלדה. עוד לפני שהמילדת באה כדי לסייע להן, הן כבר אחרי הלידה.
- על הפעשה הזה נתן אלקים שכר טוב למילדות, וכינתים בני ישראל הוסיפו להתרבות ולהתחזק מאוד.
- בזכות מעשיהן הטובים של המילדות קבע אלקים שיצאו מהן משפחות חשובות - כוהנים, לויים ומלכים.

שפרה: זו יוכד, על שם שמשפרת את הולד.
פועה: זו מרים, שפועה ומדברת והוגה לילד כדרך הנשים המסיסות תינוק הבוכה.

זָהָב או גִּחְלֵת

יום אחד, כְּשִׁירְדָה בְּתִיָּה לְטַבֵּל בְּנֶהָר, רָאָתָה פְּתֹאֹם תֵּבָה מוֹזְרָה שְׁטָה בֵּין קִנֵּי הַסּוּף. "אֲנִי רוֹצֵה לְרֹאוֹת מָה יֵשׁ בְּתֵבָה הַזֹּאת", אָמְרָה לְמִשְׁרָתוֹת שְׁלָה. כְּשִׁפְתָּחָה אֶת הַתֵּבָה רָאָתָה בְּתוֹכָהּ תֵּינוֹק בּוֹכָה, וּכְנִיּוֹ מְאִירוֹת בְּאוֹר מְפָלָא.

"אֵיזָה תֵּינוֹק מִקְסִים!", אָמְרָה בְּתִיָּה, וְאִז רָאָתָה שְׁקָרָה דָּבָר מִדְּהִים – כָּל פְּצָעֵי הַצָּרַעַת שֶׁהָיוּ עַל גּוּפָהּ נִעְלְמוּ, וְהַעוֹר שְׁלָה נִעְשָׂה חֶלֶק וַיִּפָּה, כְּמוֹ

"דִּי! אֲנִי לֹא יְכוּלָה לְסַבֵּל עוֹד אֶת הַכְּאֵבִים וְהַגְּרוּדִים", אָמְרָה בְּתִיָּה, בְּתוֹ שֶׁל פְּרָעָה, מְלֶךְ מִצְרַיִם. בְּתִיָּה הֵיטָה מְצַרַעַת, וְכָל הַגּוֹף שְׁלָה הָיָה מְלֵא פְּצָעִים כּוֹאֲבִים וּמְגֹרְדִים.

כְּדִי לְהַקְלֵ אֶת הַכְּאֵבִים הֵיטָה הוֹלְכֵת הַרְבֵּה לְטַבֵּל בְּנֶהָר הַנִּילוֹס. הַמַּיִם הַקְּרִים הָיוּ מְבִיאִים לָהּ הַקְּלָה.

שְׁאִינוּ מְבִינֵי דָבָר. הִבֵּה נִרְאָה אִם בְּאֵמֶת הוּא יוֹדֵעַ לְהִבְחִין בֵּין דְּבָרִים. נִבְיָא לְפָנָיו קַעֲרָה שֵׁישׁ בַּהּ בְּצַד אֶחָד חֲתִיכַת זָהָב וּבְצַד הַשֵּׁנִי גַחְלֵת שֶׁל אֵשׁ. שְׁתִּיחֵן נּוֹצְצוֹת, וְנִרְאָה אִם יָדַע לִבְחֹר בְּזָהָב וְלֹא בַּגַּחְלֵת.”

הִבְיָאוּ לְפָנָיו אֶת הַקַּעֲרָה עִם הַזָּהָב וְהַגַּחְלֵת, וּמִשָּׁה הַתִּינוֹק הוֹשִׁיט אֶת יָדוֹ לְקַחַת אֶת הַזָּהָב. מִיָּד בָּא הַמֶּלֶאךָן גְּבִרְיָאֵל וְדַחַף אֶת יָדוֹ שֶׁל מִשָּׁה לְעֵבֶר הַגַּחְלֵת. הַתִּינוֹק תָּפַס בַּגַּחְלֵת וְהִכְנִיס אוֹתָהּ לְתוֹךְ פִּיו, וְהַגַּחְלֵת הַחֲמֵה גְרָמָה לוֹ כְּוִיָּה בְלִשׁוֹנוֹ. כִּן נַעֲשֶׂה מִשָּׁה “כְּבֹד פֶּה וְכְבֹד לְשׁוֹן” (אָדָם שְׁמַתְקֶשָׁה בְּדַבּוּרוֹ).

(על-פי שמות רבה פרשה א)

עוֹר שֶׁל יָלֵד צָעִיר. “הַתִּינוֹק הַזֶּה הוּא קִמְעַת הַמִּזְדַּל שְׁלִי” קִרְאָה בְּשִׂמְחָה, “אֲנִי רוֹצֶה לְגַדֵּל אוֹתוֹ”.

בְּתֵיהָ קִרְאָה לְתִינוֹק מִשָּׁה, עַל שֵׁם שְׁמִשְׁתָּה (הוֹצִיאָה) אוֹתוֹ מֵהַמַּיִם. כָּל הָאֲנָשִׁים בְּאַרְמוֹן שֶׁל פְּרַעֲה אָהָבוּ אֶת הַתִּינוֹק הַיִּפֵּה. גַּם פְּרַעֲה עֲצָמוּ הִיָּה מְחַבֵּק וּמְנַשֵּׁק אוֹתוֹ וּמְשַׁתְּעֵשֶׂע אוֹתוֹ.

יוֹם אֶחָד, כְּשִׁפְרַעֲה הִחְזִיק אֶת הַתִּינוֹק, תָּפַס הַתִּינוֹק אֶת כַּתְרוֹ שֶׁל פְּרַעֲה, הוֹרִיד אוֹתוֹ מֵרֵאשׁוֹ וְהִנִּיחַ אֶת הַכַּתֵּר עַל רֵאשׁוֹ שְׁלוֹ. אָמְרוּ יוֹעֲצָיו שֶׁל פְּרַעֲה: “זֶה סִימָן רַע. אֲנַחְנוּ חוֹשְׁשִׁים שִׁיוֹם אֶחָד הוּא יִקַּח מִמָּךְ אֶת הַמַּלְכוּת”.

אֶחָד מִיוֹעֲצֵי הַמֶּלֶךְ הִיָּה יִתְרוֹ, וְהוּא רָחַם עַל הַתִּינוֹק וְאָמַר: “זֶה סֵתֵם מַעֲשֵׂה שֶׁל תִּינוֹק

